

РЪКОВОДИТЕЛЪ

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

ОТДѢЛЪ на „ЧИТАЛИЩЕ“

за учителитѣ, учителкитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.

Годишна цѣна: 25 гроша златни.

Съдържание: Изложение на дѣлата на Пловдивското Читалище. — Г. Вълко Нейчовъ и Забавачницата. — Завѣщанието на Отца Архимандрита Максима Райковичъ.

И въ днешниятъ листъ пакъ отстъпваме мѣстото на забавачницата си, за да помѣстимъ «Изложението на Дѣлата на Пловдивското Читалище прѣзъ 1873 лѣто». Тоя документъ не е само една книга, която трѣбува да стои въ редѣтъ на сичкитѣ други книги, които съставляватъ архивитѣ на пловдивското читалище. Отъ него ще исчерпѣтъ умни съсѣти за послушване и добри примѣри за подражание нѣ само ония, прѣдъ които е четенъ, нѣ и сичкитѣ читалища по нашето отечество, сичката българска публика. Ето защо прибързвами да му дадемъ най-първото мѣсто въ листѣтъ си.

Като помѣстями обаче това изложение, неможемъ да оставимъ да се разумѣватъ туку-тъй отъ самосебе си благодарението и признателността, които трѣбува да сѣ отдадѣтъ на добрата воля на Г. Ив. Ев. Гешова, прѣдсѣдателятъ на това читалище. Рѣдко се виждатъ тър-

говци, нѣ само у насъ, нѣ и по цѣлиятъ свѣтъ, които да употребѣжтъ врѣмето на почивката си за извършване на общеполезни дѣла. Г. Гешовъ е търговецъ и, като е жертвувалъ свободното си врѣме за управлението на пловдивското читалище, което ни показува толкось добри резултати, трѣбува високо да му се уцѣни патриотизмътъ. Убѣдени сме прочее, че гласътъ на сички ония, които желаѣжтъ народното добро, е същи нашиятъ гласъ, който публично изразява днесъ благодарение и признателность къмъ Г. Гешова за старанията му въ полза на общото добро.

Слѣдъ тия нѣколко думи относително за достойниятъ прѣдседателъ на пловдивското читалище, възможно ли е да не помислимъ по нависоко и да кажемъ, че Г. Гешовъ е *чедо* на оная частъ отъ българскиятъ народъ, която е сѣкоги имала най-здравитѣ начяла за общественитѣ въпроси, които сж се разгледвали до сега между народътъ ни, и на която патриотизмътъ е отъ най-искреннитѣ. Който е слѣдувалъ историята на нашитѣ обществени въпроси — убѣдени сме — ще се съгласи съсъ нашитѣ думи и, слѣдъ като прочете долнето изложение, ще притури: Ето примѣръ, който трѣбува да се подражява отъ сичкитѣ наши читалища!

Изложение на Дѣлата на Пловдивското Читалище прѣзь 1873 лѣто. *)

Ваше Боголюбіе и Почитаеми Господа,

Като ся прѣдставямы днесъ прѣдъ Васъ да дадемъ смѣткъ на нашето настояванье по читалищныты работы прѣзь минлѣжтѣ години, намъ ни е жално че първата дума която има да отправимъ къмъ Васъ ще бжде едно извинение.

*) Прочетено въ годишнето му Събрание, на 24 Февруарія, отъ Прѣдсѣдателя Ив. Ев. Гешова.

Избрани лани около срѣдѣтъ на Януарія за настоятели прѣзъ 73 години, ные трѣбваше ако не по-прѣди то поне и не по-послѣ отъ казанѣтъ датѣ да Ви върнимъ назадъ залога на настоятелскыты длѣжности, който Вые тогава имахте добринѣтъ да ни вѣвърите. Нѣ причины тѣсно свързаны съ интересыты на Читалището ни — послѣдныта и главна отъ които бѣ основаніето на Новото ни Махаленско Училище — направихъ ны да ся позабавимъ и тѣй днесъ да Ви покажемъ единъ чуденъ феноменъ, единъ години състоящъ не отъ 12 нѣ отъ 13 мѣсеца.

Какъ смы вършили ные читалищныты работы прѣзъ тѣхъ години, е сега наша длѣжность да Ви изложимъ. Съ това си изложеніе ные ако не друго, то поне това ще покажемъ, колко снисходителни трѣбва да бѣдете и къмъ кривичыты, ако намѣрите нѣкоя, на Читалищныты Настоятели. Лесни прѣди години, въ първыты врѣмена на читалищното сѣществуванѣе, длѣжностити на тыя настоятели сега за сега сѣ станжлы доста мъжничкы. Читалището ни не е вече само читалище, нѣ и благодѣтелно братство.

И лани ся е говорило, и сега може пакъ да ся говори, че чрѣзъ обръщанѣето си на благодѣтелно дружество, Читалището ни е излѣзло извънъ кръга си. Основано въ началото съ цѣль чрѣзъ прочыты и разказы да спомага на самоусъвършенствуванѣето на членоветы си, да развива любовьтъ къмъ прочитанѣето, то наистинѣ, ако го сѣдимъ по устава му, е сгрѣшило дѣто ся е отбило отъ първобытното си назначеніе. Нѣ ако то е правило единъ грѣшкѣ, ные нетрѣбва да направимъ още единъ, та да го осѣдимъ за това по-скоро отъ колкото трѣбва. Правилността е една голѣма добродѣтель, нѣ като много други добродѣтели, тя за доста врѣме още ще бѣде помежду насъ повече проповѣдана отъ колкото практикувана. И това не трѣбва да ни ся види чудно. Стѣпкыты на едно дѣте което е едвамъ проходило, можтъ ли да ся подведжтъ подъ правила? Като народъ, ные смы още годиначета дѣца: незнаемъ още нито кое ще ни потрѣбва, нито какъ трѣбва да постѣпимъ за да го придобіемъ. Днесъ ся появи една нужда, стана мода да основаваме дружества за нейъ съ точно-опрѣдленъ цѣль, съ строгы уставы; утрѣ искокне и друга потрѣба: трѣбва ли и за нейъ да правимъ новы дружества, съ новы уставы? Злѣ ли правимъ ако употрѣбимъ сѣществующыты вече за удовлетвореніе и на тѣхъ новжъ нуждѣ? Злѣ ли прави и нашето читалище като ся завзе

да гради и отваря и поддържа първоначални училища, когато видя че нѣмаше други да ся залови за тѣж работж? Буквата, казватъ, убива, и духътъ съживява. Споредъ букватж на устава на читалището ни, поддържаньето на училища може да не е било до тамъ право; нѣ споредъ духа който е внушилъ неговото основаніе, мыслиж че отъ това нищо по-цѣлесъобразно неможяше ся намѣри. Ако когато ся яви потрѣбата за поддържаніето на едно основно училище читалището ни ся отказваше, по причинж че уставътъ му былъ противенъ на това, то щѣше да заприлича на смѣшныя оня спецеринъ въ Молиеровжтж комедіиж М. де Пурсоньякъ който увѣрява че прѣдпочита да умре като слѣдува правилата на лѣкарскѣтж наукж, отъ колкото да оздрави съ нѣкой цѣрь неприпознать отъ факултета. Строгы цѣрителіе, като Молиеровити, мжчно ще можжтъ да излекуватъ нашиты болкы.

Нѣ като ся напаше на новы подвизы, нашето читалище не трѣбваше да заборава и своиты вехты длѣжности. Като читалище, то трѣбваше да гледа никога да не ся лишява отъ читатели. Нѣ тъкмо въ това отношеніе читалището ни бѣше неприятно закуцало отъ нѣколко врѣме; та една отъ първыты ни грижи, лани слѣдъ избираніето ни, бѣше да обърнимъ вниманіето си върху тоя недостатъкъ. И прѣзъ първыты седмици на настояваніето ни, ные сполучихмы за нѣколко недѣлни дни да имамы доста добричкы събранія отъ любочитатели, които и ся мжчихмы ту съ вѣстници, и ту съ приказванія, кое да поучимъ, и кое и да позалжимъ. Нѣ за злж честь, тья събранія не отидохж за много. Пролѣтъта захванж да гы поразредява; лѣтото постъпенно гы растопа, додѣ най-послѣ прѣзъ распуста, когато Главното ни Училище е затворено, и Читалището почти сжщето пострада. Есеньта дойде, училището ся отвори и ся напълни, нѣ читалището все си праздно останж. И сега още, вѣстницити редовно ся зимать, собата редовно ся пали всякой прадниченъ день, нѣ посѣтителіе много редко ся виждатъ; само ученицити сж които, като дръжатъ събраніята на своето Ученическо Дружество въ тѣж стажъ въ недѣлж слѣдъ обѣдъ, ползуватъ ся по нѣкога отъ читалищныты вѣстници. Та тжж за сега въ двѣтъ наши пловдивскы книжарници много повече четеніе на вѣстници и разисканіе върху тѣхъ стая отъ колкото въ тѣж стажъ. Кои сж причиныты на това, не ще да е мжчно да ся намѣри. Несгодностьта на мѣстоположеніето на заведеніето ни споредъ

мене е първата: едно читалище, за да се посѣтява, не трѣбва да бѣде въврѣно въ горнія катъ на едно недостѣпно здание вжтрѣ въ махалжтѣ, нѣ трѣбва да бѣде въ нѣкое срѣдоточно и леснодостѣпно мѣсто на града. Послѣ, щомъ е въ Главното ни Училище, то трѣбва да бѣде затворено дѣлничень день; а додѣто дойде недѣлята, вѣстниците овѣхтяватъ, а вѣхты вѣстници кой ся обръща да погледне? И ето какъ става та читалището ни остая безъ читатели. Тая му е была наистинж слабата страна прѣзь минжлжтѣ годиниж. Какъ ще може тоя недостатъкъ да ся поправи прѣзь тѣжж годиниж, то остая вече на новото Настоятелство да размысли и рѣши.

Нѣ ако читалището ни останж и тѣжж годиниж безъ читатели, то быде по-честито откъмъ слушатели. За пръвъ пѣтъ ные можахмы прѣзь тѣжж зимж да съставимъ единъ редъ отъ сказки всякж сжбботж вечеръ, които, ще ни ся да вѣрваме, ще бжджтъ едно добро начало за тукъ, и единъ добръ примѣръ за други градове. При сегашнижтѣ ни неопытность, може нѣкои отъ сказкыты сказаны отъ насъ да не постигать цѣльтѣж за койжто сж назначены. Нѣ додѣ не видимъ какъ несполучваме, ные неможемъ ся научи какъ да сполучваме. А нищо по-добро за народното ни развитие отъ еднж сполученж сказкж; нищо по-съобразно съ истинното назначеніе на едно читалище. И най-хубавото уметвенно произведение прочетено на само, или на петъ-десетъ-мина, неможе да има вліяніето което то, упражнява когато ся искаже прѣдъ едно събраніе отъ двѣста-триста душъ. Защо ораторити по-лесно убѣждаватъ и поклащатъ и запалватъ цѣлы купове народъ отъ колкото чястны лица? Защо хората ся смѣятъ и плачатъ съ гласъ при прѣдставленіето на еднж шіесж която, прочетена на само, не бы имъ поклатила ни еднж мышцж отъ лицето? Человѣкъ е едно състрадателно животно: впечатленіето което му прави едно нѣщо чуто или видѣно въ едно голѣмо събраніе, ся удвоява и утроява отъ мыслѣтѣж, че това исто впечатлѣніе движы чувствата и на толкозито стотины други сжщества които сж около него. Та и знанията и поученіята отъ които въ сегашнето ни положеніе нашій народъ най-много ся нуждае, неможтъ споредъ мене никога да ся тѣж добръ, колкото въ видѣ на публичны сказки. Ето защо такыва сказки спорѣдъ мнѣніето ми, трѣбва да занимаватъ първо мѣсто въ программжтѣ на читалищата ни. Ето защо и ные мыслимъ че имамы право да сърадвамы нашето читалище

за 18-тъ сказки, нѣкои отъ тѣхъ придружены и съ физически и хымически опыты, които ные до сега имахмы прѣзь тѣхъ зимж, прѣдъ събранія въ които и женскый полъ зима значително участіе. А да ся похвалимъ съ тѣхъ, ные Настоятели, това неможемъ. Хвалбата принадлежи на нашиты по-учены родолюбцы отъ града ни, които толкозь насърдчително ся отзовахж на поканванъето ни да ни станжтъ сътрудници въ това дѣло. Прѣсни Ви ся още въ памятьж тѣхнитѣ трудове, които Вые знаяхте тѣй добрѣ да оцѣните, та за излишне мыслиж да поменувамъ тукъ имената имъ. Нѣ тѣ сж имена на читалищны благодѣтели, та чини ми ся че заслужватъ да ся явяватъ въ нашия кодексъ: и наша длѣжность ще бжде да ги вмѣстимъ и тѣхъ въ приличното имъ мѣсто, заедно съ другытѣ тѣзь-годишны читалищны благодѣтели.

Толкозь можахмы ные да извършимъ тѣхъ годинж въ собственыя кръгъ на читалището ни. Ако сега отъ тѣхъ чясть на неговата дѣятелность ные ся обърнимъ къмъто другѣтж, ако го оставимъ като читалище и го погледнемъ като Благодѣтелно Братство, ако попытамы що върши то съ толкозито пары що собира, нашето изложене ще земе вече другъ видъ: на мѣсто да борави съ отвлечены невѣсомы нѣравствены ползы то ще хвани да прѣмята цифры и числа, пары и грошове. Прѣди петъ години, равносмѣтката на читалището ни ся е сключвала съ 5 до 10 хыл. гроша; тѣхъ годинж, както ще видите отъ смѣткыты които сега ще Ви ся подложатъ, нашето *джиро*, ако можемъ тѣй да кажемъ, ся въскачва нагорѣ отъ гр. 50,000. Съ чистыя приходъ който това количество заключава, днесъ за днесъ читалището ни въ тритѣ си основны училища образува почти толкозь уеници колкото и общината ни въ главното си мѣшко училище. Онова което най-недостигаше въ срѣдствата за просвѣтжтж на града ни — махаленскыты училища, нѣманіето на които и Г. Цанковъ забѣлѣжва въ послѣднія брой на *Читалище* — сега вече, благодареніе на нашето читалище, ся навакса и то. Освѣнтъ взаимното училище при главното, освѣнтъ двѣтѣ училища въ двѣтѣ ни прѣдградія, ные въ три другы главны точки на града ни, имамы вече по едно основно махаленско училище. И тыя три първоначалны училища ные нетрѣбва да ги броимъ само като просвѣтни домове за малкыты дѣчица, нѣ и като срѣдоточіе за приближеніе и събужданіе на по-възрастныты, като огнища за съживяваніе и сгрѣваніе на бѣлгарщинжтж по

най-загльхнжлыты въ гръцизмъ и невѣжество краища на града ни. Всякое училище си има вѣтника и събраніята и разказваніята; и голѣма е наистинж ползата която може да произлѣзе отъ тѣхъ.

Първо помежду тыя училища, по възрастъ, е Св. Тройческото. За неговото основаніе само читалището ни неможе да ся похвали: то ся длъжи, както иеичкы знаете, на приснопамятныя Малкый Вълко Куртовичъ. Нъ за неговото сегашне удовлетворително състояніе и отвънъ и отвѣтрѣ, ные има [главно да благодаримъ на ланшието читалищно настоятелството, което чрѣзъ направѣтж на новѣтж сградж, наистинж много заслужи. Тѣзъ годинж ные довършихмы неговото дѣло, като обградихмы зданіето съ вѣншиѣтж стѣнж отъ којшто то имаше голѣмж нуждж. Въ това училище Г. Дим. Матевскый учи за сега до 70 дѣца.

Ново-махаленското училище е чисто читалищно. Прѣзъ тѣж годинж ные можимъ да ся похвалимъ че по значително ся поправи, благодареніе на новія му учитель, Г. Георги Костандиновъ, ланшенъ читалищень вѣспитанникъ. Ученицити му днесъ за днесъ ся въскачватъ до 110. Отъ новѣтж учебнж годинж насамъ при това училище ся е съставило и едно читалище което, ще ни ся да вѣрвамы, ще посѣе добро сѣме въ онѣж многолюднж махалж. Ные ся надѣемъ че новото това чядо на нашето читалище ще помогни на баца си да убѣди ново-махаленцыты да земжтъ възъ себе си поддържаніето на тѣхното училище, и тѣй да олекчатъ читалището ни отъ единъ товаръ, та да му даджтъ възможность и за новы прѣдпріятія.

Такова едно ново прѣдпріятіе бѣше тѣж годинж и отвѣрнѣнето на Гюлбахченското училище. Нуждата отъ едно училище въ Гюлбахче отколе ся усѣщаше. Потрѣбно бѣше то, не само за да ся прибиратъ дѣчницата въ него и да не ходять да си даватъ парыты на Грѣкътъ попъ тамъ, нъ още и за да служи като мѣсто за събираніе и разговаряніе на махаленцыты. Случайтъ го докара да ся прѣдстави прѣди мѣсець една много сгодна кѣщица; ные, ако и да нѣмахмы ередства, нещяхмы да ѣж испустнимъ, купихмы ѣж за 50 лиры, обрнахмы двѣтъ ѣ стап на училище, хванахмы за учитель Г-нъ Стефана Александровъ, който лани свѣрши главното ни училище, отворихмы и завчера въ понедѣльникъ, и днесъ съ благодареніе има да Ви явимъ че въ това ново наше училище сж ся сбрали вече около

40 дѣца. Всичко що ся иска сега е вниманіе отъ странж на учителя, и ревность отъ странж на махалелиты, които надѣмь ся не ще забравятъ обѣщаніето си, да ни помогнѣтъ и тѣ съ нѣщо, за да може и читалището ни да си смали малко разноскыты.

Колко голѣмы сж тѣя разноскы, вые ще видите отъ равномѣткѣтж. Освѣнь заплатыты на учителиты и дрѣбныты разноскы, които, ꙗкато гы събере человекъ, ставатъ и тѣ доста едры, ꙗкы прѣзь минжлѣтж годинж разнесохмы доста и за книжки и плочи, и повече отъ 1000 гр. за убуца и дрѣшки на Великденъ и Коледа за сиромашкы дѣчица отъ училищата ни. А на панагонъ, натоварили смы ся още сами съ издържаніето на читалищныята ученикъ, Георги Кожухаровъ. Тоя момѣкъ, който инакъ напълно заслужва разноскыты които ставатъ по него, лани ся избра като общъ вѣспитанникъ на вѣничкыты читалища въ епархіѣтж ни, за споменъ на Дяда Панаретовото дохождаіе. Читалищата, които имахж тогава прѣдставители тукъ, подписахж ся вѣничкы да вносятъ по двѣ лиры на годинж за неговото издържаніе. Първжтж годинж едва половината си внесохж спомоществованіето; а тжжж вторж годинж, ни едно отъ тѣхъ не ся е обадило още. Види ся единъ сладѣкъ сънь да уписа умореныты имъ настоятелства.

Рекохъ че разноскыты ни станахж голѣмы. За тжжж годинж неможемъ каза че и приходи не сж были доста. И отъ редовны спомоществованія читалището ни можя да извади повече, и съ лотаріѣтж то доста сполучи. Само отъ послѣднето прѣдставленіе ные неможахмы да извадимъ нѣщо колко-годѣ съразмѣрно съ трудоветы и сполукѣтж на актерыты. Спазмодическата економія която по нѣкога хваща нѣкой отъ нашыты Българы съгражданы, бѣше гы хванжла и прѣзь тжжж сырницж, и нито Докторъ Драгой *) не може да гы излѣкува отъ неіж. Жално е нанстинж, и по нѣкога дори и обезсърчително става това равнодушіе което нѣкои отъ нашыты показватъ къмъ читалището, щомъ като останн за пары.

Нъ и пріятно е когато има человекъ на кждѣ да ся обърни отъ такыва скжперническы проявленія. Ные живѣмъ въ едно врѣме въ което умрѣлнты почнжхж да даватъ примѣри на

*) Българското име на познатыя Sganarelle въ Le Médecin malgré lui, єдната отъ двѣтѣ комедіи предствени отъ читалището.

живыты. Благодареніето което покойный Статко направи на читалището ни заслужва вѣченъ споменъ. Не по-малкъ благодарность обаче заслужватъ и двамата млади родолюбци, на безинтересныты залѣгванія на които ные длѣжимъ усигоряваніето на наслѣдіето оставено отъ покойныя.

При благодарѣтеля Статка наша жална длѣжность е да причислимъ днесъ и покойныя Велча Ивановъ, чрѣзъ прѣждеврѣменнѣтъ смъртъ на когото читалището ни изгуби единъ ревностенъ членъ. Отъ неговыя имотъ братъ му Д-ръ Спасъ Ивановъ отдѣли за читалището двѣ лиры и нѣколко доста драгоцѣнны книги, които и ся надписахъ въ споменъ на покойныя, и ся турихъ въ библиотекѣтъ ни.

Нъ и тѣжъ годинѣ читалището ни неостанѣ само съ усопши благодарѣтели. Прѣвъ измежду оныя отъ които ные и за на прѣдъ можемъ да чакамы благодарѣнія е Н. Прѣосв. Св. Пловскый Панаретъ, който освѣнъ първыты 3 лиры, испослѣ подари и другы 15, нарочно за направѣтъ на стѣнѣтъ на Св. Троическото училище. Н. Благолюбіе Св. Левкыйскый ни подари 10 наполеона. Г. Аргиръ Х. Иванчовъ (чрезъ Г. Ман. Рашковъ) 500 гр. нарочно за дрѣшки и обуца на сиромашкы дѣчица лани за Великденъ; Г. Павелъ Герджиковъ 3 лиры; Г. Т. Пуліевъ 1 л. и Г. І. Груевъ най-послѣ нѣколко брошуркы по народныя въпросъ за читалищнѣтъ библиотекѣ.

Тыя сѣ, Господа, дѣлата и дѣяніята на читалището ни прѣзъ минѣлѣтъ годинѣ. По тѣхъ азъ Ви ся молѣж да сѣдите до колко то заслужва Вашето подкрѣпленіе. Хващатъ ли мѣсто парыты които давате за него? И мыслите ли че то ако себерѣше повече, не щѣше да има дѣ да гы употрѣби? Ето и за на прѣдъ то остая съ единъ длѣгъ отъ 12,000 гр. Не трѣбва ли да ся исплати той? И отъ какъ ся исплати, нѣмамы ли толкозъ другы въпшющы нужды? Въ Марапа имѣтъ голѣмѣ нуждж отъ едно дѣвическо училище. Не трѣбва ли да имъ помогнемъ да си отворятъ едно? И не трѣбва ли читалището на единъ градъ като Пловдивъ да внесе поне 1,000 до 1500 гр. на годинѣтъ на Македонскѣтъ Дружинѣ въ Цариградъ?

Наша длѣжность е да Ви положимъ тыя въпросы, Г-да. А колкото за рѣшеніето имъ, то ще зависи вече отъ Вашѣтъ щедрость, отъ щедростѣтъ на всичкыты пловдивскы Българи. Положеніето на заведенія като читалището ни е най вѣрното отраженіе на обществото въ което тѣ ся намиратъ. Ако обще-

ството е събудено и родолюливо, и тѣ паватъ и даватъ плодъ, ако ли то е заспало, и тѣ заспивать. Слѣдвайте прочее да насърчавате и помагате и за напредъ нашето читалище. Вие виждате работитѣ който то връши, стотинитѣ дѣчица които то образува. Та колчимъ отъ неговѣ странѣ Ви ся попроси нѣщо, въобразявайте си че не то, нѣ сиромашкы дѣчица голы, босы, и гладны сѣ коленичили прѣдъ Васъ и Ви ся молять, съ нѣжнитѣ си гласенца, за единъ кжсъ отъ онѣж умствениѣ хранѣ която въ вѣка въ който живѣемъ е станала по-потрѣбна и отъ тѣлеситѣ. Недѣйте ги отвърля, Господа! Грыжѣте ся и давайте и за другы нѣща, нѣ грыжѣте ся най-много за малкы дѣца, защото отъ тѣхъ зависи бѣдѣщето на народа ни; давайте най-много за тѣхныты училища, защото въ тѣхъ ся крое расковничето което ще ни отвори съкровищата на онова народно благоденствіе, което ные всинца желаемъ и всинца бълнуваме.

Г. Вълко Нейчовъ и Забавачницата.

Г. Вълко Нейчовъ, за да помогне на Българитѣ да влѣзатъ въ пѣтятъ на истинското и здраво образование, обнародва тия дни въ десетиятъ брой на вѣстникъ «Вѣкъ» единъ членъ подъ заглавие «По Въспитанието на Женитѣ», въ който говори за нуждата, която имами отъ възпитани майки.

Тая нужда за възпитанието на женскыятъ полъ нашиятъ ученъ Българинъ види са я намира само въ тая часть отъ длъжността на майката която се изискува за възпитанието на дѣтето ѣ на възраст отъ 2 до 6 или 7 години, и за това прави неполезна, дори и вредителна, мисльта, която припорѣчва ми съотечественницитѣ си за распространението на училищата за дѣца на възраст отъ 2 до 6 или 7 години, сиречь на забавачници. И по коя причина отблъснува той нашето припорѣчване? По самата и едничка причина, че само майката може да даде възпитанието на дѣтето си. «Налѣгамъ, казува Г. Нейчовъ, сѣще възъ тая точка, защото повече отъ единъ умъ, даже и доста просвѣтенъ быдейки, не си ѣж е обьяснилъ както трѣбва и пригърналъ кривата идея че възпитанието въ учили-

щето запълня празнотата отъ майчино възпитание. Още веднажъ, туй е едно дълбоко заблуждение.»

Ето ви сентенция, изречена отъ единъ ученъ Българинъ противъ една идея, за която хиляди учени педагоги, цѣль просвѣтенъ свѣтъ, трудили сж се единъ цѣль вѣкъ, за да я распространѣтъ мѣжду народонаселенията, както е станжло още по отдавна, съсъ сжщата мжка, и за идеята за распространението на основнитѣ училища за дѣца на възраст отъ 7 до 14-тъ години!

За да дрѣзне човѣкъ да изрече таквази сентенция, ще се каже, че не уцѣнява тежината на назначението, което трѣбува да има майката за възпитанието на дѣтето си отъ врѣмето на ражданието му додѣто стане на възраст на двѣ години, както и тежината на грижята, която трѣбува да има пакъ тая сжщата майка надъ сжщото това дѣте, когато фане да ходи въ училището въ продължение на възрастьта си отъ 2 до 14 години.

Тая двойна длѣжностъ на майката е доста, за да даде материя на ония, които искатъ да пишжтъ върху нуждата за умственното развитие на женскиятъ полъ. Малко нѣщо ли се вижда на Г. Нейчева тая двойна длѣжностъ на майката, за да даде на тая послѣдняята още една длѣжностъ, която може да испълни само забавачницата толкосъ честито и толко полезно относително за обществото?

Да исками отъ майката повече отъ тия двѣ длѣжности ще рече да исками невъзможното. Защото, за да възпитава дѣтето си въ продължение на възрастта му отъ 2 до 6 или 7 години, майката трѣбува да приеме една система, и тая система, каквато и да е, изискува толкосъ много врѣме, щото тя е принудена да прѣстане да е ступаница и да фане да се нарича кжщна учителка. Надѣвами се, че Г. Нейчовъ не ще се съгласи да прѣстане майката да бжде ступаница. И нѣка земемъ Франция, съсъ която Г. Нейчовъ е толкосъ отблизо запознатъ и да видимъ, че е невъзможно да се остави на майката и възпитанието на дѣтето ѝ отъ възраст на 2 до 6 или 7 години. Въ книгитѣ и въ вѣстницитѣ на «тая просвѣтена земя» четемъ, че отъ день на день забавачницитѣ се умножаватъ, а въ Парисъ кюше не е останало дѣто да нема една забавачница. И защо това? Защото «благородната Франция» разбра, че е невъзможно да се остави на майката грижята за възпитанието на дѣтето ѝ на възраст отъ 2 до 7 години.

Кой не знае, че мѣжду «великодушнитѣ и чловѣколюби-
ви идеи на благородната Франция» сж се посѣяли *плѣвели*? Кой
може да скрие, че въ сжщиятъ Парисѣ била има доста голѣмо
количество мѣжи и жени, които никакъ не знайтѣ да прочи-
татъ и да записуватъ? Отъ какво нѣщо резултатъ сж тия двѣ
истини, за които толкозъ много са черви днесъ благородната
Франция? Не е ли първата отъ това, дѣто богатитѣ домород-
ства вѣвѣрватъ тая частъ отъ вѣспитанието на дѣтето на кѣщ-
ни учители, които правяхъ това дѣте не за членъ на народѣтъ,
а нѣщо чрезестественно, нѣщо, което наричйтѣ *благородство*,
сиречь плѣвелятъ на Франция? Втората пакъ не е ли отъ то-
ва, дѣто дѣцата на сиромашкитѣ домородства, като не сжще-
ствувахъ забавачници, ходяхъ да играйтѣ по пжтищата, както
правйтѣ сега нашитѣ дѣца.

Не се надѣвами на Г. Нейчова, да пожелае такѣвъ резул-
татъ отъ усилията, които прави българскиятъ народъ, за прѣ-
образуването си. Нѣка размѣри, нѣка прѣтегли добрѣ сичко,
което се изискува за вѣспитанието на дѣтето отъ ражданието
му додѣто достигне до възраст на 14 години, и ще се увѣри,
че на майката неможе да се даде други товаръ, освѣнь товарѣтъ
за вѣспитанието на дѣтето отъ ражданието му додѣ пристигне
на двѣ години, и освѣнь товарѣтъ за кѣщниятъ надзоръ върху
дѣтето, когато ходи на училището въ продължение на възрастьта
му отъ 2 до 14 години, нѣща, които сж доста много, за да се
види нуждата за умственото развитие на женскиятъ полъ.

Нѣ що трѣбува да земами за причина липсуванието на врѣ-
мето на майката, за да докажемъ нуждата на забавачницата?
Има други причини за тая нужда по силни, по естествени. Г.
Нейчовъ не е да не знай, че човѣкѣтъ е едно сжщество, което
не може да стои насамо; естеството го кара да се събира съсъ
другитѣ сжщества като него, и дѣтето, щомъ испълни двѣтъ го-
дини отъ възрастьта си, не може друго освѣнь да иска да се
събира съсъ подобнитѣ си. Таквози е естеството на човѣшкиятъ
родъ. Е добрѣ, като предположимъ, че богатото домородство
чрѣзъ кѣщниятъ учителъ или чрѣзъ майката, а сиромашкото
домородство чрѣзъ напуцанието на кѣщната работа на майка-
та фанжтѣ да даватъ едно вѣспитание на дѣтето отъ тая въз-
расть, какъ трѣбува да постжпйтѣ? Трѣбува най първо да го
отдѣлйтѣ, като кукувица, отъ другаритѣ му, сиречь да го на-
учйтѣ противъ естеството да не се сдружява, и послѣ да му

даждът таквози възпитание, което не е за обществото, което не е основано на началата за здружяването на човѣшкия родъ и което Г. Нейчовъ оплакува.

Г. Нейчовъ не е да не знае още, че сичките училища, голѣми и малки, общи и специални, иматъ за цѣль приготвянето на членоветъ на Обществото. Нѣка оставимъ всичките други на страна и да земемъ основнитъ училища (*еколы примеръ*), Каква е задачата на тия послѣднитъ училища? Не е ли усъвършенствуването на възпитанието и първоначалнитъ познания, които трѣбува да придобие дѣтето, за да стане достоинъ членъ на обществото? И какво усъвършенствование ще придобие дѣтето за възпитанието си въ основнитъ училища, когато началата, които е приело за това възпитание — и тия начяла се даватъ на дѣтето само когато е на възраст отъ 2 до 6 или 7 години — сж таквизи, които първо сж го научили да не се здружава съсъ подобнитъ си и които произвеждатъ млади, които както казува Г. Нейчовъ, «мислѣтъ себе си за единъ Аристотель, когато въ сжщност не сж освѣнъ единъ мозъкъ надутъ съ вѣтъръ, пленъ съ фантазия съ гордостъ, накиченъ съ сичките темни качества, свойственни на лошото възпитание или по добръ на невъзпитанието.»

Сичките народи, които сж се погрижили за народното си възпитание видѣли сж, че такъвъ е резултатътъ отъ възпитанието, на което началата не се даватъ на дѣтето въ едно общо мѣсто; опитали сж още, че, бѣзъ тия начяла, основани на здружяването и на еднообразието, нѣма напрѣдкъ въ основнитъ училища. Ето защо тий, макаръ късно, основаватъ забавачници, сиречь училища, въ които се турѣтъ основитъ на народното възпитание и които приготвѣтъ войска за основнитъ училища.

Да бждемъ противъ забавачницитъ ще рече да искаме да тлѣжтъ основнитъ ни училища и да нѣмами основа на народното ни възпитание.

Нъ Г. Нейчовъ не рачи забавачницата, защото «единъ умилень майчинъ погледъ, една улыбка (ухилвание), една цалувка (нѣ до толкосъ потрѣбна), една добра дума дѣйствуватъ възъ крѣхкото създание и възбуждатъ въ душата и въ сърцето му повече добри склонности, отколкото много словеса на учителятъ или на учителката.» — Умилниятъ погледъ, ухилванието, добрата дума трѣбуватъ нѣ само за възпитанието, което

се дава въ забавачницата, нѣ и за възпитанието, което се дава въ основнитѣ училища. И ако Г. Нейчовъ не може да отблъсне потрѣбата на основнитѣ училища по причина, защото познанията, които дѣтето трѣбува да придобие въ тѣхъ, не могатъ да се дадѣтъ въ тѣхъ, защо да не възприеме и забавачницата, ако нѣ по други многобройни причини, а то бари по единственната причина, защото начялата на възпитанието трѣбува да се основатъ на *здружяванието*, което не е възможно да се придобие въ кѣщи. Кой казува, че управителката на забавачницата не трѣбува да притѣжява умилниятъ майчинъ погледъ, ухилванието, добрата дума? И кой може да каже, че управителката на забавачницата не може да има тия добри качества?

Като свършвами до тука прѣпиряята си съсъ Г. Нейчова върху въпросътъ на забавачницата, не можемъ да не му благодаримъ, дѣто се е заловилъ за въпросътъ — по възпитанието на женитѣ — толкосъ важенъ за българскиятъ народъ и толкосъ занемаренъ отъ народнитѣ ни учители. — Ний го молимъ да продължава интереситѣ си разсѣждения нѣ само върху тоя въпросъ и общо върху народното възпитание, нѣ честно и върху сръдствата за придобиванието на това възпитание, на което основата туря забавачницата мислимъ ний. Нѣка бѣде увѣренъ Г. Нейчовъ, че съсъ благодарение и признателность ще помѣстями въ листътъ си сичкитѣ му разсѣждения върху тоя въпросъ, ако ще би и най несходнитѣ съсъ мнѣнието ни.

ЗАВѢЩАНИЕТО

на **Отца Архимандрита Максима Райковичъ.**

Отець Максимъ е единъ отъ рѣдкитѣ наши духовни лица, които сѣ страдали за българското име. Отъ новото ни възрождение насамъ, слѣдъ Отца Неофита Бозвели и Отца Илариона Хилендарски (сега търновски Митрополитъ), Отець Максимъ станѣ прѣдмѣтъ на гонение на фенерското грѣцко духовенство. Игуменъ на лѣсковскиятъ мѣнастирь Св. Петъръ, Отець Максимъ нѣ

само е ималъ грижата да управлява мѣнастирътъ си по духътъ на цѣльта му, нѣ е употребявалъ сичката си дѣятелностъ и влияние, за да освободи околнитѣ села а особено Лѣсковецъ отъ заблуждението да употребяватъ въ училищата си и въ черковитѣ си грѣцкиятъ езикъ намѣсто народниятъ бѣлтарски. Тая постѣпка на игуменътъ на лѣсковскитъ мѣнастиръ до толкосъ се видѣла *андиканоническа* на грѣцката Иераршия, щото тогавашниятъ грѣкъ митрополитъ тѣрновски Неофитъ (това е било около 1845, ако помнимъ добрѣ) издѣйствувалъ чрѣзъ грѣцката патриаршия фирманъ за заточението на Отца Максима въ Св. Гора.

Благодарение обаче на свищовскитѣ родолюбци, Отецъ Максимъ нѣ само се освободи отъ заточението, нѣ отиде да тури началото на възрождението на бѣлгарското народонаселение въ Влахо-Молдавия. Установенъ въ Галацъ, първата грижа на Отца Максима бѣше да убѣди галацкитѣ Бѣлгари да си отворѣтъ народно училище, а послѣ да си съградѣтъ и народна черкова, бѣлѣгъ на сѣществуванието на единъ народъ. Галацъ даде поводъ, щото слѣдъ малко врѣме да видимъ тоя бѣлѣкъ и въ Ибраила, Букурещъ, Гюргево и проч.

Такъвзи е билъ Отецъ Максимъ на животътъ си, и такъвъ искалъ той да остане и слѣдъ смъртъта си, както го свидѣтелствува завѣщанието му, обнародвано въ брой 11 на бѣлгарското издание на Левантъ-Таимсъ.

Ний извличями отъ това завѣщание само онова, което интересува нашитѣ народни училища, прѣдмѣтъ на нашиятъ листъ:

Цѣлиятъ капиталъ, когото Отецъ Максимъ билъ списилъ на животътъ си и когото оставилъ слѣдъ смъртъта си, състои отъ 1900 австрийски жѣлтици.

Отъ тоя капиталъ ето що е опрѣдѣлено за народнитѣ бѣлгарски училища:

Чл. 2. 200 или двѣстѣ жѣлтици австрийски подарявамъ на народното училище въ Лѣсковецъ въ тѣрновското окружие въ Бѣлгария.

Чл. 3. 540 или четиристотинъ и педесетъ жѣлтитци австрийски да ся дадѣтъ на бѣлгарското народно учи-

лице въ Галацъ, което се намира при българската църква Св. Пантелеимона.

Чл. 4. 500 или петъ стотинъ жълтици австрийски да се дадѣтъ на народното училище въ рожденото ми село Дръново въ търновското окружие въ България. Отъ тия пари 250 жълтици ще бѣдѣтъ за мъжкото училище и 250 за дѣвическото.

Чл. 5. 200 или двѣстѣ жълтици австрийски да се дадѣтъ на търновското дѣвическо училище въ България.

Чл. 6. 250 или двѣстѣ и педесетъ жълтици австрийски да се дадѣтъ на първа гимназия или семинария или друго висше народно училище кое би се учредило най-скоро въ България, въ който градъ или село би било.

Сичкитѣ горѣказани пари ще се употрѣбѣтъ не за построение на училищни домове или заведения но именно ще служатъ за фондъ, сирѣчь да се осигорятъ на нѣкое мѣсто, дѣто и както г-да душенастоятели благоразсѣдѣтъ, и да се испрацатъ ежегодно само доходитѣ имъ до общинитѣ или до училищнитѣ попечители на гореизложеннитѣ градове и села, които сѣ длѣжни да употребляватъ надлѣжащитѣ доходи отъ завѣщаннитѣ количества споредъ както гласи настоящето ми завѣщание и никакъ друго-яче, а съ дохода отъ жълтици 250 оставени за първа гимназия, семинария или друго нѣкое висше народно училище да се слѣдува както разсѣдѣтъ за пѣ-добрѣ г-да изпълнителитѣ на завѣщанието догдѣто се учреди казанното завѣдение.

